

Леся Українка

**ЗОРЯНЕ
НЕБО**

*

Леся Українка

**ЗВЕЗДНОЕ
НЕБО**

Леся Українка

**ЗОРЯНЕ
НЕБО**

*

Леся Українка

**ЗВЕЗДНОЕ
НЕБО**

Леся Українка

**ЗВЕЗДНОЕ
НЕБО**

Леся Українка

**ЗОРЯНЕ
НЕБО**

Леся Украинка

**ЗВЕЗДНОЕ
НЕБО**

СТИХОТВОРЕНИЯ

Перевод с украинского

Художник
Богдан Пичулицкий

ЛЬВОВ
«КАМЕНЯР»
1988

Леся Українка

**ЗОРЯНЕ
НЕБО**

ПОЕЗІЇ

Художник
Богдан Пікулицький

ЛЬВІВ
«КАМЕНЯР»
1988

ББК 84Ук1
У45

Книгу складає однойменний цикл віршів
української поетеси-класика
із збірника «На крилах пісень»
мовою оригіналу і в перекладі на російську мову.
Лейтмотив творів —
заклик до рівності, братерства, свободи.

Книгу составляет одноименный цикл стихотворений
украинской поэтессы-классика
из сборника «На крыльях песен»
на языке оригинала и в переводе на русский язык.
Лейтмотив произведений —
призыв к равенству, братству, свободе.

Упорядник
і автор передмови
доктор філологічних наук
І. О. Денисюк

Рецензент
доктор філологічних наук
Л. І. Міщенко

Текст друкується за виданням:
УКРАЇНКА ЛЕСЯ
Збір. творів:
У 12-ти т. К.: Наук. думка, 1975. Т. 1.

Редактор *О. К. Романчук*

у 4702590100—051 КУ—№8—410—1988
М214(04)—88

© Видавництво
«Наукова думка», 1975
© Видавництво «Каменярь»,
упорядкування, передмова,
художнє оформлення

ISBN 5—7745—0007—1

КРАСА І СИЛА ОДНОГО ЦИКЛУ

Лише три збірки віршів — своєї проречистої «гартованої мови» — вдалося видати Лесі Українці за життя. Четверте окреме видання її поезій, яке з величезними труднощами, скалічене цензурою, вийшло у Києві в 1904 році, було підсумковою книгою вибраних творів письменниці.

Ліричні поезії кожної «книги пісень» Леся Українка об'єднувала у своєрідні мікрозбірки — цикли. Така структура добірки була формою художнього синтезу: цикл мобілізував окремі твори на реалізацію певного ідейно-естетичного надзавдання. Виростаючи з серця авторки у різні часи й моменти настроїв, ці твори, зрозуміло, мали неоднакові «кольори почуттів». З них і було майстерно сплетено своєрідний вінок, по-мистецьки згармонізований.

Один такий цикл — «Зоряне небо» — узято для цієї книги з першої збірки Лесі Українки «На крилах пісень». Вийшла вона в 1893 році у Львові під дбайливим наглядом Івана Франка. Ще в 1884 році тут у журналі «Зоря» з'явилися перші публікації тринадцятилітньої дівчинки — «Конвалія» і «Сафо», підписані псевдонімом Леся Українка, згодом — друга її збірка «Думи і мрії». Поетесу високо оцінили О. Маковей, І. Верхратський, І. Франко. Великий Каменяр поставив революційну лірику талановитої поетеси відразу після поезії Тараса Шевченка.

В «Зоряне небо» увійшли твори, які виражали розлогу гаму десятирічних пошуків — «від дитинячої імпресіоністики до широкої ідейності і могутнього пристрастного вогню» (Іван Франко). Не забуваймо, що

писались вони авторкою у віці від 9 до 19 років. Але вже цей поетичний прелюд виявляє риси творчої індивідуальності письменниці, які розвинуться пізніше,— сміливе вторгнення в контекст світової літератури, медитативність, спрямованість у майбутнє. В цілому цикл не є суцільною революційною лірикою, громадянська поезія об'єднана в наступному розділі збірки — «Сльози-перли». «Зоряне небо» — це скоріше літопис душі ліричного героя, ніжний, тремтливий і бентежний, але не вузькосуб'єктивний. Саме в цьому циклі вміщено такі характерні для Лесиного символіко-революційного мовлення програмні вірші, як «Contra spem spego» і «Досвітні вогні», котрі за наснагою почуттів та густотою мислі можна порівняти з Шевченковим «Заповітом» і Франковими «Каменярами». Вражає розмах крил таланту юної поетеси, часова амплітуда її роздумів — від античності («Сафо») до прозрівання у прийдешнє («Коли втомлюся я життям щоденним...»).

У просторовому колі циклу і дрібна лісова квітка — «Конвалія біла», і безмежні зоряні світи. Думка ліричного героя долає простори від власного дитячого болю («До мого фортепіано») до подій французької революції.

Назва циклу немовби акцентує увагу на образі світла. Це і апофеоз вогню в широкому символічному плані, і мотив боротьби проти «царя тьми», «за владу світла» — лейтмотив усієї творчості дочки Прометей.

Звідки прийшла до Лесі Українки поетика образу, винесеного в заголовок циклу? Зоря — улюблений образ народної творчості. У курних поліських хатах не раз чула поетеса весільні співи, в яких «розходився місячик по небу, збираючи зоройки в громаду». Летю-

чою зорею спадав з неба вогненний Перелесник у фольклорних переказах. «Свою заклятую нудьгу» в закарпатській пустелі у «зорю вечірнюю» переливав Шевченко й вітав нею далеку Україну. Леся Українка зустрічала у щораз то інших модифікаціях образ зорі у світовій поезії. Зоряна мова зачаровувала Генріха Гейне, котрого Леся так дбайливо і натхненно перекладала. Але своїм «Зоряним небом» вона й злегка полемізувала з улюбленим поетом:

Г. Гейне
(переклад Лесі Українки)

Хороша в зірок мова,
Багата і ясна,
Та тільки невідома
Філологам вона.

Оригінальна строфа
поетеси

Горда, ясна, огнистая мова!
Ллється промінням річ та велична!
Та ми прагнем лиш людського слова,
І німа для нас книга одвічна.

В отому «людському слові» є вже натяк на «слово-зброю», що має слугувати народів.

Образ зорі, проходячи через творчість Лесі Українки, зазнає еволюції, кожного разу спалахуючи новими гранями. Промінням космічних світил поетеса позолотить священні революційні мечі: «кожен меч — промінь світла небесного» («Гострим полиском хвили спалахують...»); чистота світла зорі — то образ незаплямованості власної поезії: «Зоре моя! в тебе світло повік буде ясне» («Зоря поезії»). Нарешті в «Лісовій пісні» ідея високого і радісно-земного скристалізується в образі зірок, що отак просто, як дівчата на весняного Юра на Поліссі, «по полю ходять, таночок водять».

Поетична констеляція «Зоряне небо» — це діалог людини зі всесвітом. Мерехтлива картина зоряного неба відбиває тремтіння дівочого серця й пульсацію мислі поетеси. Підтекст образів глибоко філософський та

психологічний. Зоря — то згусток болю («сльоза промениста») і мужності («не страшна їй темнота нічна!»).

Почуття «туги вогнистої» ліричний герой прагне затамувати свідомістю невідокремленості від всесвіту у збірці «Відгуки», де теж своє «зоряне небо», а в ньому — зворушлива апеляція до зір:

Ви щасливі, пречистії зорі,
ваші промені — ваша розмова;
якби я ваші промені мала,
я б ніколи не мовила слова.

Ви щасливі, високії зорі,
все на світі вам видко звисока;
якби я так високо стояла,
хай була б я весь вік одинока.

Ви щасливі, холодні зорі,
ясні, тверді, неначе з кришталю;
якби я була зіркою в небі,
я б не знала ні туги, ні жалю.

Вірші циклу «Зоряне небо» інколи народжувались під час фізичних болів хворої поетеси. Так, коли вона творила своє горде і мужнє «*Contra spem spego*» після двомісячного безперервного лежання в «липких кайданах» — у панцирі з гіпсу, то ледве могла перейти через хату за допомогою двох милиць, а сидіти прямо — не більше трьох хвилин. Поки переписала два віршики, то лягала тричі. Знала, що їй «не минути ножа» — хірургічної операції. «Ліси наші гомонять, жита наші хвилюють, садки буйно зеленіють, у нас тепер чистий рай», — писала Леся тоді в листі братові Михайлу, лаконічно зітхнувши: «Я ще ні разу не була в гаю». Але у віршах тих — ані слова про власну неміч, власний біль. «Темноту тяжку», власне безсилля неодмінно переборють «досвітні вогні» «людей робочих», «вогні-дороговкази». «Зірка провідна, ясна владарка темних

ночей» з Лесиного гімну та її творчого кредо «*Contra spem spero*» перегукується з образом алегоричних «досвітніх вогнів» пролетаріату. У цій гамі світла і скомпоновано весь цикл, який складається із власне «Зоряного неба» — окремої композиції «космічної поезії» — та з віршів, які до неї примикають, аж до наступного циклу «Сльози-перли». Та й ці поезії світяться власними зорями, у них продовжується даліше прочитання мотиву «Зоряного неба». Так, ліричний герой вірша «Мій шлях» не прагне відкривати нових зірок на небі:

Я там братерство, рівність, волю гожу
Крізь чорні хмари вгледіти бажаю.

Це натяк на вічно актуальні ідеї — три гасла французької революції, що можуть бути провідними зорями: *liberté, égalité, fraternité* (свобода, рівність, братерство).

У циклі «Зоряне небо» вміщено і перший віршик дев'ятилітньої Лесі «Надія» та її друкований первісток «Конвалія», в якому юна поетеса стає на захист природи, що її репрезентує весняна квітка. Взагалі квіти і зорі — характерний атрибут образного світобачення авторки «Блакитної троянди» й «Лісової пісні». Сильне почуття природи струмує у таких поезіях, як «Напровесні», «Співець», «Сосна», «В магазині квіток», але все це не просто лірика природи, пейзажні малюнки, а мудра й глибока алегорія людини і світу.

Провідним у творчості Лесі Українки і наскрізним у циклі «Зоряне небо» є мотив надії. Ліричний герой першого вірша поетеси, написаного ще дитячою рукою, мав свого прототипа — Лесину тітку Олену Антонівну

Косач — батькову сестру. «Тьотя Єля» була заслана в Сибір, і це примусило дев'ятирічну дівчинку замислюватись над життям по-дорослому, по-громадянськи.

Досягши свого апогею в «Contra spem spero», мотив надії у вірші «Сафо» поєднується з розпачем. У цій поезії — свідченні раннього зацікавлення молодої Лесі Українки античністю (мабуть, ще до знайомства з Шекспіром), започатковано той мотив, який вона в унісон геніальному драматургові з такою силою почуття виразить пізніше у творі «Хотіла б я уплисти за водою...». Очевидно, у спокійній і свідомій резигнації з життя якоюсь мірою виявився хвилиnnий настрій розпачу, який поетеса у житті завжди перемагала. Також хвилиnnим, хоч таким щиролюдським смутком віє від елегії «До мого фортепіано». Туберкульоз кісток руки зумовив оте розстання з музичним інструментом — повірником дум і мрій. З біографії Лесі Українки відомо, що вона не навіки прощалася з резонатором своєї душі: згодом таки мала змогу грати на фортепіано. Цей музичний образок перегукується з пізнішою новелою письменниці — «Голосними струнами».

Таким чином, у багатому й різноманітному за думками, мотивами, настроями та образами циклі «Зоряне небо» бринять майже всі струни поетичної арфи Лесі Українки.

ІВАН ДЕНИСЮК

ЗОРЯНЕ НЕБО

* * *

Зорі, очі весняної ночі!
Зорі, темряви погляди ясні!
То лагідні, як очі дівочі,
То палкії, мов світла прекрасні.

Одна зірка палає, мов племінь,
Білі хмари круг неї, мов гори,
Не до нас посила вона промінь,
Вона дивиться в інші простори...

Інша зіронька личко ховає
В покривало прозорее срібне,
Соромливо на діл поглядає,
Сипле блідеє проміння дрібне.

Ти, прекрасна вечірняя зоре!
Урочисто й лагідно ти сяєш,
Ти на людське не дивишся горе,
Тільки щастя й кохання ти знаєш.

Як горить і мигтить інша зірка!
Сріблом міниться іскра чудесна...
Он зоря покотилась,— то гірка
Покотилась сльозина небесна.

Так, сльозина то впала. То плаче
Небо зорями-слізьми над нами.
Як тремтить тее світло! Неначе
Промовля до нас небо вогнями.

ЗВЕЗДНОЕ НЕБО

* * *

Звезды — очи задумчивой ночи!
Звезды — сумрака взоры немые!
То как девичьи кроткие очи,
То как искры огня золотые.

Вон одна словно пламя пылает,
Облака вокруг нее, словно горы,
Но не нам она свет посылает,—
Освещает иные просторы...

А другая, укрывшись смущенно
Покрывалом сквозным серебряным,
Проливает на спящие склоны
Зыбкий отсвет мерцанием чистым.

Я люблюсь вечерней звездой:
Хороша ты! Спокойно сияешь,
Но людской не печалюсь бедою,
Лишь влюбленность да счастье ты знаешь.

Как горит и трепещет другая
Серебрящейся искрой чудесной!..
Вот она задрожала, мигая,
Покатилась слезою небесной.

Вниз упала слезинка. То плачет
Небо, звездное небо над нами.
Как сияет оно! — не иначе
Говорит с нами небо огнями.

Горда, ясна, огнистая мова!
Ллється промінням річ та велична!
Та ми прагнем лиш людського слова,
І німа для нас книга одвічна...

* * *

Єсть у мене одна
Розпачлива, сумна,
Одинокая зірка ясна;
Сеї ж ночі дарма
Її кличу,— нема!
Я стою у журбі самотная.
І шукаю вгорі
Я тієї зорі:
«Ох, зійди, моя зірко лагідна!»
Але зорі мені
Шлють проміння сумні:
«Не шукай її, дівчино бідна!»

* * *

Моя любя зоря ронить в серце мені,
Наче сльози, проміння тремтяче,
Рвуть серденько моє ті проміння страшні...
Ох, чого моя зіронька плаче!

Что нам звезды, хоть блеск их жемчужен?
Что нам грезить, их речи внимая?
Нам язык человеческий нужен,
А не вечности книга немая...

* * *

У меня есть одна,
Сиротлива, грустна,
Друг-звезда — там, в заоблачной дали;
В эту ночь наяву
Тщетно кличу, зову,—
Нет ее, и стою я в печали.
Все ищу я в тоске
Ту звезду вдалеке:
«Ты взойди, золотая, мне тяжело!»
Звезды смотрят, грустят,
Тихо мне говорят:
«Не ищи, не печалься, бедняжка!»

* * *

Льется в сердце мое свет любимой звезды,
Словно слезы... О, что это значит?
Рвется сердце в груди, как от тяжелой беды...
Отчего моя звездочка плачет!

* * *

Я сьогодні в тузі, в горі,
Мов у тяжкім сні,—
Отруїли ясні зорі
Серденько мені.

* * *

В небі місяць зіходить сумний,
Поміж хмарами вид свій ховає,
Його промінь червоний, сумний
Поза хмарами світить-палає.

Мов пожежа на небі горить,
Землю ж темнії тіні вкривають,
Ледве промінь прорветься на мить,
Знову хмари, мов дим, застилають.

Крізь темноту самотно зорить
Одинокая зірка ясная,
Її промінь так гордо горить,
Не страшна їй темнота нічна!

Гордий промінь в тієї зорі,
Та в нім туга палає огниста,
І сіяє та зірка вгорі,
Мов велика сльоза промениста.

Чи над людьми та зірка сумна
Променистими слізьми ридає?
Чи того, що самотна вона
По безмірнім просторі блукає?..

* * *

Нынче я в тоске-бессилье,
Как в тяжелом сне,—
Сердце звезды отравили,
Дали яду мне.

* * *

Тусклый месяц меж пасмурных туч
Свой неласковый облик скрывает,
Лишь багровый, мерцающий луч
Из-за облака светит-пылает.

Будто зарево в небе ночном,
Землю ж темные тени закрыли,
Луч прорвется на миг, и потом
Снова тучи, как облако пыли.

Одиноко среди темноты
Тихо светит звезда золотая,
Гордый луч она шлет с высоты,
Темнота не страшна ей ночная!

Гордый луч у звезды золотой,
Но печаль в нем пылает грозью,
И сияние звездочки той
Мнится людям лучистой слезою.

Над людьми ли, печальна, грустна,
Одиноко на небе рыдает?
Оттого ли тоскует она,
Что одна по просторам блуждает?..

*В небі місяць зіходить сумний,
Поміж хмарами від свій ховає,
Його промінь червоний, сумний
Поза хмарами світить-палає.*

*Тусклый месяц меж пасмурных туч
Свой неласковый облик скрывает,
Лишь багровый, мерцающий луч
Из-за облака светит-пылает.*

КОНВАЛІЯ

Росла в гаю конвалія
Під дубом високим,
Захищалась від негоди
Під віттям широким.

Та недовго навтішалась
Конвалія біла,—
І їй рука чоловіча
Віку вкоротила.

Ой понесли конвалію
У високу залу,
Понесла її з собою
Панночка до балу.

Ой на балі веселая
Музиченька грає,
Конвалії та музика
Бідне серце крає:

То ж панночка в веселому
Вальсі закутилась,
А в конвалії головка
Пов'яла, схилилась.

Промовила конвалія:
«Прощай, гаю милий!
І ти, дубе мій високий,
Друже мій єдиний!»

ЛАНДЫШ

Рос в лесочке белый ландыш,
Дуб над ним высокий
Защищал его от бури
Кроною широкой.

Но не долго белый ландыш
Рос и красовался,
Был он, милый, кем-то сорван
И с землей расстался.

Панночка взяла с собою
Тот цветок душистый.
На балу с ней очутился
Ландыш серебристый.

На балу на том веселом
Музыка играет,
А у бедного цветочка
Сердце замирает.

Эта панночка в веселом
Вальсе закружилась,
А у ландыша головка
Повяла, склонилась.

И тогда промолвил ландыш:
«Прощай, лес мой милый!
И ты, дуб, прощай, высокий,
Друг ты мой единый!»

Та й замовкла. Байдужою
Панночка рукою
Тую квіточку зів'ялу
Кинула додолу.

Може, й тобі, моя панно,
Колись доведеться
Згадать тую конвалію,
Як щастя минеться.

Недовго й ти, моя панно,
Будеш утішатись
Та по балах у веселих
Таночках звиватись.

Може, колись оцей милий,
Що так любить дуже,
Тебе, квіточку зів'ялу,
Залишить байдуже!..

[Волинь, 30/X 1884]

И замолк цветок. А панна
Сбросила небрежно
Равнодушною рукою
Ландыш белоснежный.

Только, панна, этот ландыш
Вспоминать придется,
Если вдруг беда нагрянет,
Счастье отвернется.

Ты недолго, моя панна,
Будешь веселиться,
На балах парадных в танцах
До утра кружиться.

И тебя ведь, может статься,
Друг любить не будет
И, как тот цветок поблекший,
Кинет и забудет!..

[Волянь, 30/X 1884]

НАПРОВЕСНІ

Не дивуйтесь, що квітом прекрасним
Розцвілася дівчина несміла,—
Так під промінням сонечка ясным
Розцвітає первісточка біла.

Не дивуйтесь, що думи глибокі
Будять речі та сльози пекучі,—
Так напровесні дзвінки потоки
Прудко, гучно збігають із кручі.

Не дивуйтесь, що серце так рв'яно,
Щиро прагне і волі, і діла,—
Чули ви, як напровесні рано
Жайворонкова пісня бриніла?..

НАЧАЛО ВЕСНЫ

Не дивитесь, что цветом прекрасным
Распускается девичья прелесть,—
Так под солнцем спокойным и ясным
Расцветает подснежник в апреле.

Не дивитесь, что мысли большие
Будят в сердце и слезы и речи,—
Так весною ручьи молодые
Рвутся с круч и несутся далече.

Не дивитесь, что сердце так рьяно
Жаждет воли и смелого дела,—
Или вы не слышали, как рано
Песня жаворонка зазвенела?

*Не дивуйтесь, що квітом прекрасним
Розцвілася дівчина несміла,—
Так під промінням сонечка ясним
Розцвітає первісточка біла.*

*Не дивитесь, что цветом прекрасным
Распускается девичья прелесть,—
Так под солнцем спокойныи и ясным
Расцветает подснежник в апреле.*

CONTRA SPEM SPERO!*

Гетьте, думи, ви, хмари осінні!
То ж тепера весна золота!
Чи то так у жалю, в голосінні
Проминуть молодії літа?

Ні, я хочу крізь сльози сміятись,
Серед лиха співати пісні,
Без надії таки сподіватись,
Жити хочу! Геть думи сумні!

Я на вбогім сумнім перелозі
Буду сіяць барвисті квітки,
Буду сіяць квітки на морозі,
Буду лить на них сльози гіркі.

І від сліз тих гарячих розтане
Та кора льодовая, міцна,
Може, квіти зійдуть — і настане
Ще й для мене весела весна.

Я на гору круту крем'яную
Буду камінь важкий підіймать
І, несучи вагу ту страшную,
Буду пісню веселу співать.

В довгу, темную нічку невидну
Не стулю ні на хвильку очей,
Все шукатиму зірку провідну,
Ясну владарку темних ночей.

* Без надії сподіваюсь! (Лат.).— Ред.

CONTRA SPEM SPERO!*

Прочь, осенние думы седые!
Нынче время весны золотой!
Неужели года молодые
Беспросветной пройдут чередой?

Нет, я петь и в слезах не устану,
Улыбнусь и в ненастную ночь.
Без надежды надеяться стану,
Жить хочу! Прочь, печальные, прочь!

Я цветы на морозе посею,
В грустном поле, в убогом краю
Те цветы я горячей своею
И горячей слезой окроплю.

И холодного снега не станет,
Ледяная растает броня,
И цветы зацветут, и настанет
День весны и для — скорбной — меня.

Подымаясь с камнями в гору,
Буду страшные муки терпеть,
Но и в эту тяжелую пору
Буду песню веселую петь.

Всю туманную ночку промаюсь,
Буду в темень глядеть пред собой,
Королевы ночей дожидаясь —
Путеводной звезды голубой.

* Без надежды надеюсь! (Лат.).— Ред.

Так! я буду крізь сльози сміятись,
Серед лиха співати пісні,
Без надії таки сподіватись,
Буду жити! Геть думи сумні!

[2 травня 90 р.]

Да! И в горе я петь не забуду,
Улыбнусь и в ненастную ночь.
Без надежды надеяться буду,
Буду жить! Прочь, печальные, прочь!

[2 мая 90 г.]

* * *

Коли втомлюся я життям щоденним,
Щоденним лихом, що навколо бачу,
Тоді я думку шлю в світи далекі,
Блукає погляд мій в країні мрії.
Що бачу я в далекому просторі?
Прийдешність бачу я, віки потомні.
Мені ввижається, як в тихім, ріднім колі
Старий дідусь навча своїх онуків,
Про давнину справдешні байки править,
Про те, що діялось на наших світі.
Родинне коло діда оточило,
Сини та дочки, молоді онуки;
Одні уважно, пильно вислухають,
У других тиха мрія в очах сяє.
Онук щонаймолодший сів близенько
Край діда і слідкує його рухи
Палким, уважним поглядом блискучим.
Дідусь мовляє тихо, урочисто:
«Щасливі, дітки, ви, що народились
В лагідний час, в безпечную годину!
Ви слухаєте, мов страшную казку,
Сю розповідь про давні дикі часи.
Так, дітки! світ наш красний, вільний
Темницею здавався давнім людям;
Та й справді, світ сей був тоді темниця:
В кормигу запрягав народ народа,
На вільне слово ковано кайдани.
Півроду людського не звано людьми,
Затято йшов війною брат на брата.
Ви знаєте, що звалося війною?»

* * *

Когда я утомлюсь привычной жизнью,
Привычным горем, что вокруг я вижу,—
Тогда я мыслью улетаю в дали,
В стране мечты мои блуждают взоры.
Что ж вижу я в далеком этом мире?
Я будущее вижу, век грядущий.
Мне представляется: в кругу семейном
Старик своим внучатам в поученье
Правдивые рассказывает сказки
О том, что было некогда на свете.
Семья любовно деда окружила,
Тут сыновья, и дочери, и внуки;
Одни ему торжественно внимают,
Другие наяву о чем-то грезят,
А самый младший внук сел возле деда
И зора пылкого с него не сводит,
Следя за каждым словом и движеньем.
Дед произносит медленно и важно:
«Как счастливы, что родились вы, дети,
В спокойное и радостное время.
Внимаете вы, словно страшной сказке,
Рассказу моему о диком прошлом.
Да, дети, мир наш, вольный и счастливый,
Темницею казался прежним людям;
И впрямь был этот мир тогда тюрьмою:
Народ ходил в упряжке у народа,
В цепях свободное томилось слово.
Полчеловечества людьми не звали,
Кровавою войной шел брат на брата.
Войной — вам неизвестно это слово? —

Тоді війною звали братовбійство
Во ім'я правди, волі, віри, честі,
А кроволиття звалося геройством;
Убожеством там звали смерть голодну,
Багатством — нагробовані маєтки,
Простотою — темноту безпросвітну,
Ученістю — непевнее блукання,
Бездушну помсту звано правосуддям,
А самоволю деспотичну — правом.
Всім гордим-пишним честь була і слава,
Зневаженим-ображеним погорда.
Загинув би напевно люд нещасний,
Якби погасла та маленька іскра
Любові братньої, що поміж людьми
У деяких серцях горіла тихо.
Та іскра тиха тліла, не вгасала,
І розгорілася багаттям ясним,
І освітила темную темноту,—
На нашім світі влада світла стала!..
Се розповідали мені старії люди,
Не за моєї пам'яті було те».
Так говорив дідусь. Онук найменший,
Підвівши чоло, ясно подивився,
Уста тремтіли усміхом утішним.
«Дідусю, ти страшні казав нам байки,
Я радий, що не бачив лихоліття!»

[10 липня 1890]

Тогда братоубийство называли
Во имя правды, воли, веры, власти;
Кровопролитие звалось геройством;
Там смерть голодная звалася нищетою,
Все, что нагреблено,— богатством звали,
Тьму без просвета звали простодушьем,
Ученостью — неверное блужданье,
Безудержное мщенье — правосудьем,
Насилье деспотическое — правом.
Надменным, чванным честь была и слава,
Обиженным, униженным — презренье.
Погиб бы, верно, род людской несчастный,
Когда б угасла маленькая искра
Любви и братства, что и в эту пору
В сердцах у некоторых пламенела.
Она не угасала, эта искра,
И возгорелась пламенем могучим,
И осветила темень черной ночи,—
Власть света воцарилась в нашем мире!..
Все это старые поведали мне люди,
Я ж сам не знал такого лихолетья»,—
Так говорил старик; и самый младший
Из всех внучат глядел светло и ясно,
Уста улыбкой нежной трепетали.
«Ты страшные рассказывал нам сказки,
И рад я, что не видел лихолетья!»

[10 июля 1890]

МІЙ ШЛЯХ

На шлях я вийшла раною весною
І тихий спів несмілий заспівала,
А хто стрівався на шляху зо мною,
Того я щирим серденьком вітала:
 «Самій не довго збитися з путі,
 Та трудно з неї збитись у гурті».

Я йду шляхом, пісні свої співаю;
Та не шукайте в них пророчої науки,—
Ні, голосу я гучного не маю!
Коли ж хто сльози лле з тяжкої муки,—
 Скажу я: «Разом плачмо, брате мій!»
 З його плачем я спів з'єднаю свій,

Бо не такі вже гіркі сльози — спільні.
Коли ж на довгому шляху прийдеться
Мені почути співи гучні, вільні,—
В моїй душі для них луна знайдеться.
 Сховаю я тоді журбу свою
 І пісні вільної жалем не отрую.

Коли я погляд свій на небо зводжу,—
Нових зірок на йому не шукаю,
Я там братерство, рівність, волю гожу
Крізь чорні хмари вглядіти бажаю,—
 Тих три величні золоті зорі,
 Що людям сяють безліч літ вгорі...

Чи тільки терни на шляху знайду,
Чи стріну, може, де і квіт барвистий?

МОЙ ПУТЬ

Я вышла в путь свой раннею весною
И робко песню тихую запела,
И кто встречался на пути со мною,
Тех сердцем я приветствовала смело:
 «Пути мы в одиночку не найдем,
 Вернее путь, коль вместе мы пойдем».

Иду вперед и песни я слагаю;
В них не ищите мудрых прорицаний,—
Я громким голосом не обладаю!
Но если звуки слышу я рыданий,—
 Я молвлю: «Брат мой, плачу я с тобой!»
 С рыданиями сливаю голос мой.

От разделенных мук не так ведь больно...
Когда ж в дороге долгой мне придется
Напев услышать радостный и вольный,—
Моя душа, как эхо, отзовется,
 Тогда тоской, от всех ее тая,
 Не отравлю свободной песни я.

Коль взор я поднимаю к небосводу,—
Светил там новых не ищу, тоскуя,
Увидеть братство, равенство, свободу
Сквозь пелену тяжелых туч хочу я,—
 Те золотые три звезды, чей свет
 Сияет людям много тысяч лет...

И тернии ли встречу я в пути,
Или цветок увижу я душистый?

Чи до мети я певної дійду,
Чи без пори скінчу свій шлях тернистий,—
Бажаю так скінчити я свій шлях,
Як починала: з співом на устах!

[22 мая 1890]

Удастся ли до цели мне дойти,
Иль раньше оборвется путь тернистый,—
Хочу закончить путь — одно в мечтах,—
Как начинала: с песней на устах!

[22 мая 1890]

В'ЯЗЕНЬ

Сидить в темниці в'язень самотний
І скрізь блукає поглядом, смутний:
То по закуренім низькім склепінню,
То по стіні, по брудному камінню.
Над головою в нього розпустила
Нудьга свої широкі сиві крила.

А думка рветься в той широкий світ,
Його вкрива тепер весняний цвіт...
«Забудь той світ! міцна твоя темниця!»
І думка пада, мов підбита птиця.
Не плаче бідний в'язень, не ридає,
Сумний, понурий, край вікна сідає,

Перед вікном широка бита путь,
По ній чужі байдужі люди йдуть.
Хто йде, хто їде — на темницю гляне.
Холодний погляд!.. Ох, як серце в'яне!
В темниці тут жива душа конає,
Ніхто про те не думає, не дбає...

Дорогою йде жінка молода.
Яка ж сумна, убога та бліда!
І на руках несе малу дитину,
Обгорнену в подерту сірячину.
Яка ж вродлива, гарна, мов картина,
Та безталанна вбогая дитина!

Побачив в'язень пару ту й зрадів,
А тільки вид йому як сніг збілів.

УЗНИК

В темнице узник молодой сидит,
И взгляд его блуждает и скользит
По сводам тем, нависшим, закопченным,
И по стене сырой, от грязи черной.
Седые крылья с лютою тоскою
Простерты у него над головою.

Мечта стремится в неоглядный свет,—
Его покрыл теперь весенний цвет...
«Забудь тот свет! крепка твоя темница!»
И падает мечта подбитой птицей.
Но он не плачет, он в тоске глубокой
К окну приник, угрюмый, одинокий.

Перед окном дорога вдаль ведет,
И сколько равнодушных днем пройдет!
Кто едет, кто идет — на стены взглянет.
Холодный взгляд!.. Ох, сразу сердце вянет!
Душа живая гибнет здесь до срока,
Но думы всех от узника далеко...

Дорогой женщина идет одна.
Да как она грустна, да как бледна!
И на руках у молодежи этой
Сидит ребенок, нищенски одетый.
Ой, как пригож ребенок тот несчастный,
Такую красоту найдешь не часто!

Увидел узник из окна двоих,
Белее снега стал он в этот миг.

*Сидить в темниці в'язень самотний
І скрізь блукає поглядом, сумний:
То по закуренім низькім склепінню,
То по стіні, по брудному камінню.
Над головою в нього розпустила
Нудьга свої широкі сиві крила.*

*В темнице узник молодой сидит,
И взгляд его блуждает и скользит
По сводам тем, нависшим, закопченным,
И по стене сырой, от грязи черной.
Седые крылья с лютою тоскою
Простерты у него над головою.*

Ох, се ж його дружина молодая!
Ох, се ж його дитинонька малая!
«Здоров був, любий!» — жінка говорила,—
А в голосі її сльоза бриніла.

Але весела й жвавенька була
І щебетала дівчинка мала:
«Ку-ку, ку-ку! а де ти? тут, татусю?
Візьми на руці, поцілуй Марусю!»
Здавалось, певне, бідному дитяті,
Що татко жартами сховався за ґрати.

А татко ручку доні цілував
І гіркими сльозами обливав.
«Ох, ти ж моє дитя кохане, рідне!..»
А жінка мовила: «Радіє, бідне...
Мале,— його ще лихо не діймає;
Вже другий день, як хліба в нас немає.

В неділю ще за той нещасний хліб
Останнюю худобу жид заґріб,
Продав за довг остатнюю корову...»
І сльози жінці перебили мову;
До каменя холодного припала
І гірко, розпачливо заридала.

Мала дитина почала квилить
І стиха їсти в матері просить.
«Прощай!» — промовила понуро мила,
Дитину до віконця підсадила.
Татусь, цілючи свою дитинку,
Невільничого хліба дав скоринку...

Ох, это ж его женка молодая!
Ох, это ж доченька его родная!
«Мой милый, здравствуй!» — женщина сказала,—
А в голосе ее слеза дрожала.

А дочка — та резвилась у окна,
И щебетала все отцу она:
«Ку-ку! ку-ку! где ты? а, вот где — вижу!
Возьми меня ты на руки, возьми же!»
Ей, верно, думалось: он шутит шутку
И за решетку скрылся на минутку.

Отец же ручку дочки целовал
И горькими слезами обливал.
«Моя ты доченька, моя отрада!..»
А мать сказала: «Бедная, как рада...
Мала, еще беды не понимает,—
Второй уж день нас голод донимает.

На днях еще несчастней стали мы:
Нас ростовщик доводит до сумы,
Он свел за долг последнюю корову...»
И, больше мужу не сказав ни слова,
К холодным плитам бедная припала,
Отчаянно и горько зарыдала.

И дочка тянет жалобно свое
И тихо хлеба просит у нее.
«Прощай!» — сказала женщина уныло
И дочку на оконце посадила.
Отец расцеловал дитя родное
И поделился коркою сухою...

Він погляд свій услід їм посилав.
Він і тепер не плакав, не ридав,
На очах в його сльози не блищали,—
Вони на серце каменем упали.
І в'язень руки заломив з журбою:
«Навіщо ми побралися з тобою!..»

[1889]

И долго, долго он глядел им вслед.
Но и теперь не плакал узник, нет,
Глаза его слезой не засверкали,—
Нет, камнем в сердце слезы те упали.
Он только руки заломил с тоскою:
«Зачем, зачем слюбился я с тобою!..»

[1889]

СПІВЕЦЬ

Пишно займались багрянії зорі
Колись навесні,
Любо лилися в пташиному хорі
Пісні голосні;

Грала промінням, ясным самоцвітом
Порання роса,
І усміхалась весняним привітом
Натури краса.

Гордо палала троянда розкішна,
Найкраща з квіток,—
Барвою й пахом вродливиця пишна
Красила садок.

А соловейко троянді вродливій
Так любо співав,
Голосом дивним співець чарівливий
Садки розвивав;

Слав до вечірньої зорі прощання,
Що гасла вгорі,
Ще ж голосніше співав на вітання
Поранній зорі...

Вже пролетів, немов пташка зальотна,
Весняний той час,—
Осінь холодная, осінь вільготна
Панує у нас.

ПЕВЕЦ

Рдели багряные, пышные зори,
Бывало, весной,
Песни звенели в щебечущем хоре
Одна за другой;

Переливалась сквозным самоцветом
На зорьке роса,
И озарялась предутренним светом
Природы краса.

Гордо алела красавица роза —
Цветок из цветов,—
И наклонялись зеленые лозы
К царице садов.

Пел соловей над листвою росистой
О розе своей,
Пел, заливался певец голосистый,
Лесной чародей;

Слал он вечерней звезде над водою
Прощальный привет,
Песнею звонкой дружил со звездой,
Встречавшей рассвет...

И пролетел он залетною птицей —
Весенний тот час,—
Осенью все теперь позолотится
Надолго у нас.

Тихо спускається нічка осіння,—
Година сумна;
Місяць холоднее кида проміння;
Здалека луна

Пугача вішого крик — гук єдиний.
Діброва німа.
Де ж соловейко? де ж спів солов'їний?
Ох, де ж він? Нема!

В вирій полинув, де вічная весна,
Натхненний співець.
Вічно красує там рожа чудесна,
Там теплий вітрець;

Глухо і сумтно кругом на просторі,
Мій гаю сумний!
Кинув співець тебе в тузі та в горі,
Тебе й край рідний.

Тиша така тепер всюди панує.
Лиш в листі сухім
Вітер зітха, мов дріада сумує,
Із жалем глухим.

Чом я не маю огнистого слова,
Палкого, чому?
Може б, та щира, гарячая мова
Зломила зиму!

І розлягалась би завжди по гаю
Ясна-голосна

Ранними осень пугает ночами,
Роняя печаль;
Месяц едва озаряет лучами
Холодную даль.

Тихо кругом, только ухают совы,
Нахмурился лес.
И не слышать соловьиного зова.
Ох, где ж он? Исчез!

Скрылся далеко в заморские страны
Чудесный певец.
Розы, пылающей нежно и рдяно,
Там ярк багрец;

Глухо и грустно кругом на просторе.
О лес мой ночной!
Бросил певец тебя. Бросил он в горе
И край свой родной.

Всюду теперь тишина и молчанье.
Лишь ветер листвою
Глухо шуршит... Не дриады ль стенанье
Над вялой травой?

Огненных слов отчего я не знаю,
Горячих, живых?
Зиму прогнать из любимого края
Сумела б я вмиг!

Вечно звенела бы в роще родимой,
Светла и ясна,

Пісня, й розквітла б у рідному краю
Нова весна.

Та хоч би й крила мені солов'їні,
І воля своя,—
Я б не лишила тебе в самотині,
Країно моя!

[1889]

Песня... И вечно б, любовью томима,
Дышала весна.

Пусть и свободу и дар соловьиный
Имела бы я,—
Я б не рассталась с твоею кручиной,
Отчизна моя!

[1889]

РОЗБИТА ЧАРКА

На весіллі бринять чарочки,—
Хай здорові живуть молодята!
Хай живуть, як в гніздечку пташки,
Хай кохаються, мов голуб'ята!

На весіллі хтось чарку розбив,—
Молода на посаді сумує,
Молодий смутно чоло схилив,—
Не журіться, то щастя віщує!

На весіллі музика гучна.
Тож-то шпарко та весело грає!
Ох, я знаю, комусь-то вона
Безталаннее серденько крає!..

І розбилось від жалю свого
Серце смутне... Чи хто тее чує?
Чи не скаже хто часом того,
Що розбитее серце віщує?

[1891]

РАЗБИТАЯ ЧАРКА

Ах, как чарки на свадьбе легки!
Пусть привольно живут молодые!
Пусть милуются, как голубки,
Вьют гнездо, словно пташки лесные!

Кто-то чарку на свадьбе разбил.
Зря невеста расплакаться хочет,
Зря жених молодой загрустил,—
Эта чарка им счастье пророчит!

Ах, как песня на свадьбе звучна!
Ах, как музыка звонко играет!
Знаю я, что кому-то она
Безутешное сердце терзает!..

И разбилось в тоске, в тишине
Сердце бедное... Грусть его точит...
Не расскажет ли кто-нибудь мне,
Что разбитое сердце пророчит?

[1891]

СОСНА

З вітром весняним сосна розмовляла,
Вічно зелена сосна.
Там я ходила і все вислухала,
Що говорила вона.
Ой, не «зеленого шума» співала
Вічно смутная сосна...
Ні, не «зеленого шума»!
Чулася в гомоні тяжка зимова думка.

Ранком зимовим діброва мовчала,
Наче замерла сумна,
Тільки рясним верховіттям шептала
Вічно зелена сосна;
Там я ходила і все вислухала,
Що говорила вона,—
Та не веселая думка
Чулася в гомоні того «зеленого шума»!..

[1892]

СОСНА

С ветром весенним в беседу вступала
В зелени вечной сосна,
Там я ходила, и в сердце запало,
Что говорила она.
Ой, не «зеленый там шум» распевала
В вечной печали сосна...
Вместо «зеленого шума»
Слышалась в гомоне тяжкая зимняя дума.

Зимним рассветом дубрава молчала,
Словно застыла — грустна,
Только густою вершиной шептала
В зелени вечной сосна;
Там я ходила, и в сердце запало,
Что говорила она,—
Да не веселая дума
Слышалась в гомоне грустном «зеленого шума»!..

[1892]

* * *

Якщо прийде журба, то не думай її
Рознести у веселошах бучних
За столом, де веселії друзі твої
П'ють-гуляють при покличах гучних.

Ти не йди в пишний дім, де музика бринить,
Де танцюють веселії пари,—
Там ще гірше серденьку тобі заболить,
Чоло вкриють ще тяжчі хмари.

І в людську течію ти не важся іти,
Де юрба стоголова, як море,
Йде, хвилює, шумить,— в ній поринеш і ти,
Не розійдеться ж там твоє горе.

Краще йди в темний гай, у зелений розмай
Або в поле, де вітер гуляє,
На дозвіллі із лихом собі розмовляй,
Може, там його вітром розмає.

Або пісню утни голосну, не смутну,
Щоб, мовляв, засміялося лихо,
Проженеш тоді, певне, потвору страшну,
І на серденьку знов стане тихо...

* * *

Как придет грусть-тоска, и не думай, что с ней
Распростишься на гульбищах шумных,
За столом средь хмельных и веселых друзей,
Что пируют при кликах безумных.

Не ходи в пышный дом, где веселье гремит,
Где под музыку пары кружатся,—
Еще больше там сердце твое заболит,
Тучи-мысли грознее сгустятся.

Не ищи многолюдной толпы, суеты
Стоголовой толпы, что, как море,
Разливаясь, шумит,— в ней потонешь и ты,
Не потонет одно только горе.

Лучше выйди весной в лес зеленый, густой
Или в поле, где ветер смелеет,
На приволье поспорь, потягайся с бедой,—
Может, там ее ветром развеет.

Или громкую песню запой веселей,
Чтоб само засмеялось лихо,
И тогда разлучишься с тоскою своей
И на сердце опять станет тихо...

САФО

Над хвилями моря, на скелі,
Хороша дівчина сидить,
В лавровім вінку вона сяє,
Співецькую ліру держить.

До пісні своєї сумної
На лірі вона приграє.
І з піснею тою у серці
Велика їй туга встає:

В тій пісні згадала і славу
Величну свою, красний світ,
Лукавих людей, і кохання,
І зраду, печаль своїх літ,

Надії і розпач... Дівчина
Зірвала лавровий вінець
І в хвилях шумливого моря
Знайшла своїй пісні кінець.

[с. Колодяжне, 1884, 3 ноября]

САФО

Над волнами моря, на круче,
В венке из лавровых ветвей
Прекрасная дева сидела
С певучею лирой своей.

И в лад своей песне печальной
На лире играла она,
И сердца великая мука
Была в этой песне слышна.

С тоскою она вспоминала
И славу свою, и весь свет,
Людское коварство, измену,
Любовь и печаль своих лет.

Надежды свои и страданья...
И, сбросив лавровый венец,
В пучине шумящего моря
Нашла своей песне конец.

[с. Колодяжное, 1884, 3 ноября]

*Над хвилями моря, на скелі,
Хороша дівчина сидить,
В лавровім вінку вона сяє,
Співецькую ліру держить.*

*Над волнами моря, на круче,
В венке из лавровых ветвей
Прекрасная дева сидела
С певучею лирой своей.*

ДО МОГО ФОРТЕПІАНО

Елегія

Мій давній друже! мушу я з тобою
Розстатися надовго... Жаль мені!
З тобою звикла я ділитися журбою,
Вповідувать думки веселі і сумні.

То ж при тобі, мій друже давній, вірний,
Пройшло життя дитячеє моє.
Як сяду при тобі я в час вечірній,
Багато спогадів тоді встає!

Картина повстає: зібравсь гурточок,
Провадить речі, і співа, й гука,
На клавішах твоїх швидкий, гучний таночок
Чиясь весела виграва рука.

Та хто се плаче там, в другій хатині?
Чиє ридання стримане, тяжке?..
Несила тугу кривить такий малій дитині,
Здавило серце почуття гірке.

Чого я плакала тоді, чого ридала?
Тоді ж кругом так весело було...
Ох, певне, лихо серцем почувала,
Що на мене, мов хмара грізна, йшло!

Коли я смуток свій на струни клала,
З'являлась ціла зграя красних мрій,
Веселкою моя надія грала,
Далеко линув думок легкий рій.

К МОЕМУ ФОРТЕПЬЯНО

Элегия

Мой давний друг! расстаться я с тобою
Должна надолго... И тебя мне жаль.
С тобой делилась я своей тоскою,
Тебе вверяла горе и печаль.

Ведь при тебе, о друг мой давний, верный,
Прошло все детство раннее мое.
Едва коснусь тебя порой вечерней,
Передо мной прошедшее встает!

Встает картина: вот такой же вечер,
Сошлись друзья, и — весела, легка —
На клавишах твоих мотив беспечный
Играет чья-то нежная рука.

Но кто же тихо плачет там, в сторонке?
Чье там рыданье сдержанно звучит?..
Своей тоски не превозмочь ребенку,
Душа его от горьких дум болит.

О чем я плакала, о чем рыдала?
Ведь было все так весело кругом...
Ох, видно, горе я предугадала,
Что тучей встанет на пути моем!

Когда я клавиши перебирала,
Прекрасный мир рождался предо мной,
И мне надежды радугой сияли,
Летел далеко дум крылатый рой.

**Розстаємось надовго ми з тобою!
Зостанешся ти в самоті німій,
А я не матиму де дітися з журбою...
Прощай же, давній, любий друже мій!**

[15 марта 90 р.]

**Надолго расстаемся мы с тобою!
Никто теперь твой не разбудит звук.
Не знаю я, как быть и мне с тоскою...
Прощай, мой давний, мой любимый друг!**

[15 марта 90 г.]

ДОСВІТНІ ОГНІ

Ніч темна людей всіх потомлених скрила
Під чорні, широкії крила.
Погасли вечірні огні;
Усі спочивають у сні.
Всіх владарка ніч покорила.

Хто спить, хто не спить,— покорись темній силі.
Щасливий, хто сні має милі!
Від мене сон милий тіка...
Навколо темнота тяжка,
Навколо все спить, як в могилі.

Привиддя лихі мені душу гнітили,
Повстати ж не мала я сили...
Зненацька проміння ясне
Од сну пробудило мене,—
Досвітні огні засвітили!

Досвітні огні, переможні, урочі,
Прорізали темряву ночі,
Ще сонячні промені сплять,—
Досвітні огні вже горять.
То світять їх люди робочі.

Вставай, хто живий, в кого думка повстала!
Година для праці настала!
Не бійся досвітньої мли,—
Досвітній огонь запали,
Коли ще зоря не заграла.

[1892]

ПРЕДРАССВЕТНЫЕ ОГНИ

Глубокая ночь изнемогих в бессилье
Под черные спрятала крылья.
Повсюду погасли огни;
Все спят в этой черной тени.
Всех властная ночь покорила.

Кто спит, кто не спит,— покорись темной силе.
Блажен, кого сны посетили!
Тем снам не витать надо мной...
Вокруг все окутано тьмой,
Вокруг все молчит, как в могиле.

Дурные виденья мне душу терзали,
Казалось — не встать от печали...
Вдруг, ясным сияньем маня,
Лучи разбудили меня,—
Огни вдалеке заблестали!

Огни предраассветные, солнце пророча,
Прорезали тьму этой ночи.
Еще не вставала заря —
Они уже блещут, горя,
Их люд зажигает рабочий.

Вставайте, живые, в ком дума восстала!
Пора для работы настала!
Гони предраассветную сонь,—
Зажги предраассветный огонь,
Покуда заря не выграла.

[1892]

В МАГАЗИНІ КВІТОК

В великому місті в розкішну теплицю
Дівчина прийшла молода,
Бо серцем почула весну-чарівницю,
Шуміла весняна вода.

І ледве струмки задзвеніли співочі,
Пташки заспівали дрібні,—
Вчувались дівчині веснянки дівочі,
Ввижались діброви рідні.

І ледве натуру зо сну зимового
Збудив поцілунок весни,—
Дівчина запрагнула рясту дрібного,
Їй проліски снились ясні.

Тепер вона тут, в сій розкішній світлиці...
Ох, що се так серце стиска?
Як душно, як тісно, немов у темниці!
Сеї пах, мов отрута яка!

В теплиці між квітами скрізь походить
Гурток панночок і панів.
Дівчина кругом погляда, уважає,
І погляд її посмутнів.

Всі квіти розкішні... Дівчина зітхнула.
«Чим можу панянці служити?..» —
Зненацька чийсь голос дівчина почула,—
То крамар паничик біжить.

В МАГАЗИНЕ ЦВЕТОВ

Гуляя по городу, в оранжерею
Вбежала дивчина одна,
Поскольку душой ощутила свою
Весну-чародейку она.

Едва донеслись щебетания птички,
Ручьи зазвенели вокруг,—
Как гулы дубрав и веснянки девичьи
Дивчине почудились вдруг.

Едва поцелуем весна разбудила
Природу и стало теплей,—
Дивчина по свежей траве загрустила,
И снились подснежники ей.

Теперь она в этой роскошной светлице...
Ох, что же так стиснуло грудь?
Здесь душно и тесно, как будто в темнице,
И запах тяжелый, как ртуть!

А там, где в цветах утопают корзины,
Господ вереница видна.
И сразу же взгляд помрачнел у дивчины,
Когда осмотрелась она.

Красивы цветы, а дивчина вздыхает...
«Чем барышне,— слышится вдруг.—
Могу услужить?..» — второпях подбегает
Проворный торговец-барчук.

«Чи є в сій теплиці веснянії квіти?» —
Питає дівчина його.

«Аякже! є різні,— чим маю служити?
Тут можна набути всього:

Ось є гіацинти, нарциси і рожі,
Азалії є запашні,
Конвалії свіжі, фіалочки гожі...» —
«Ні, пролісків треба мені!..»

Здивовано глянув панич; зашарілось
Дівчини обличчя бліде.

«То панночці пролісків простих схотілось?
Їх в місті немає ніде!

Тут тільки садові квітки». — «Дуже шкода».
І вийшла дівчина сумна.

«Тут міські розкоші! Тут міська вигода!»
Вертає додому сумна.

Зустрілась їй жінка, на плечах похилих
Несе щось, убога така.

«Чи купите, панночко, пролісків білих?» —
Тремтить із квітками рука.

«Звичайно! А звідки, я вас попитаю,
Взяли ви сі квіти свої?» —

«Та сила ж квіток тепер всюди по гаю!
Се тут...» Та не чула її

Дівчина. Згадала околиці рідні:
Скрізь квіти, ряст, ясна роса...

На проліски білі, на квіти лагідні
Скотилася тихо сльоза...

«У вас не найдется,— спросила дивчина,—
Букета весенних цветов?» —
«А как же! — склонился барчук благочинно.—
Я выбрать любые готов:

Вот есть гиацинты, нарциссы и розы,
Фиалки по сходной цене,
Азалии, ландыши, ветки мимозы...» —
«Нужны лишь подснежники мне!..»

Взглянул удивленно барчук, и зарделось
Лицо у дивчины в ответ.
«Обычных подснежников вам захотелось?
Их, барышня, в городе нет!

Здесь только из сада цветы». — «Сожалею».
И вышла дивчина грустна.
«Здесь роскошь и корысть!» Свернув на аллею,
Домой возвращалась она.

Ей встретилась женщина, с виду из бедных,
Согнулась под ношей слегка.
«Купить не хотите подснежников белых?» —
Дрожала с цветами рука.

«Конечно! А где вы подснежники ныне
Собрали?» — «Голубушка, их
Поблизости в роще не счесть!..» И дивчине
Родные окраины вмиг

Припомнились: травы на склонах покатых,
Повсюду цветы и роса...
На листья подснежников, к сердцу прижатых,
Скатилась неслышно слеза...

НАДІЯ

Ні долі, ні волі у мене нема,
Зосталася тільки надія одна:

Надія вернутись ще раз на Україну,
Поглянути ще раз на рідну країну,

Поглянути ще раз на синій Дніпро,—
Там жити чи вмерти, мені все одно;

Поглянути ще раз на степ, могилки,
Востанне згадати палкії гадки...

Ні долі, ні волі у мене нема,
Зосталася тільки надія одна.

[Луцьк, 1880]

НАДЕЖДА

Ни доли, ни воли мне жизнь не дала,
Одна лишь, одна мне надежда мила:

Увидеть опять Украину мою
И все, что мне любо в родимом краю,

На Днепр голубой поглядеть еще раз,
А там все равно — пусть умру хоть сейчас;

Взглянуть еще раз на курганы в степях,
Вздохнуть напоследок о пылких мечтах...

Ни доли, ни воли судьбой не дано,
Одной лишь надеждой мне жить суждено.

[Луцк, 1880]

ЗМІСТ

КРАСА І СИЛА ОДНОГО ЦИКЛУ.

І в а н Д е н и с ю к	6
Зоряне небо	12
«Зорі, очі весняної ночі!..»	12
«Єсть у мене одна...»	14
«Моя люба зоря ронить в серце мені...»	14
«Я сьогодні в тузі, в горі...»	16
«В небі місяць зіходить смутний...»	16
Конвалія	20
Напровесні	24
Contra spem spero!	28
«Коли втомлюся я життям щоденним...»	32
Мій шлях	36
В'язень	40
Співець	48
Розбита чарка	54
Сосна	56
«Якщо прийде журба, то не думай її...»	58
Сафо	60
До мого фортепіано (Елегія)	64
Досвітні огні	68
В магазині квіток	70
Надія	74

СОДЕРЖАНИЕ

Звездное небо	13
«Звезды — очи задумчивой ночи!...»	
<i>Перевод В. Звягинцевой</i>	13
«У меня есть одна...»	
<i>Перевод В. Звягинцевой</i>	15
«Льется в сердце мое свет любимой звезды...»	
<i>Перевод В. Звягинцевой</i>	15
«Нынче я в тоске-бессилье...»	
<i>Перевод В. Звягинцевой</i>	17
«Тоскливый месяц меж пасмурных туч...»	
<i>Перевод В. Звягинцевой</i>	17
Ландыш.	
<i>Перевод А. Прокофьева</i>	21
Начало весны.	
<i>Перевод Е. Благиной</i>	25
Contra spem spero!	
<i>Перевод Н. Ушакова</i>	29
«Когда я утомлюсь привычной жизнью...»	
<i>Перевод П. Карабана</i>	33
Мой путь.	
<i>Перевод П. Карабана</i>	37
Узник.	
<i>Перевод А. Прокофьева</i>	41
Певец.	
<i>Перевод В. Звягинцевой</i>	49
Разбитая чарка.	
<i>Перевод Н. Чуковского</i>	54
Сосна.	
<i>Перевод А. Прокофьева</i>	57
«Как придет грусть-тоска...»	
<i>Перевод А. Глоба</i>	59

Сафо.
Перевод А. Комиссаровой 61

К моему фортепьяно (Элегия).
Перевод В. Рождественского 65

Предраассветные огни.
Перевод В. Звягинцевой 69

В магазине цветов.
Перевод А. Ратнера 71

Надежда.
Перевод В. Звягинцевой 75

ЛИТЕРАТУРНО-ХУДОЖЕСТВЕННОЕ ИЗДАНИЕ

Украинка Леся

Звездное небо

Стихотворения

Перевод с украинского

Составитель и автор предисловия
доктор филологических наук

Иван Авксентьевич ДЕНИСЮК

Художник

ПИКУЛИЦКИЙ БОГДАН РОМАНОВИЧ

Львов, «Каменяр»

(На украинском и русском языках)

Художній редактор *В. І. Сава*

Технічний редактор *Ц. А. Буркатовська*

Коректор *М. І. Ткач*

ИБ № 1698

Здано на складання 11.03.88

Підписано до друку 09.09.88

Формат 70×90¹/₃₂. Папір друк. № 1

Гарнітура літературна. Офсетний друк.

Умов. друк. арк. 2,93. Умов. фарбовідб. 3,11

Обл.-вид. арк. 2,3. Тираж 28000 пр.

Замовлення 723-8. Ціна 25 к.

Видавництво «Каменяр»

290008 Львів, Підвальна, 3

Львівська книжкова фабрика «Атлас»

290005 Львів, Зелена, 20

Сдано в набор 11.03.88

Подписано к печати 09.09.88

Формат 70×90¹/₃₂. Бум. типографская № 1

Гарнитура литературная. Офсетная печать

Усл. печ. л. 2,93. Усл. кр.-отт. 3,11

Уч.-изд. л. 2,3. Тираж 28000 экз.

Заказ 723-8. Цена 25 к.

Издательство «Каменяр»

290008 Львов, Подвальная, 3

Львовская книжная фабрика «Атлас»

290005 Львов, Зеленая, 20

Українка, Леся

У45 Зоряне небо: Поезії/Пер. з укр.;
Передмова І. О. Денисюка; Худож.
Б. Р. Пікулицький.— Львів: Каменяр,
1988.— 78 с.: іл.

ISBN 5—7745—0007—1.

Книгу складає однойменний цикл віршів української поетеси-класика із збірника «На крилах пісень» мовою оригіналу і в перекладі на російську мову. Лейтмотив творів — заклик до рівності, братерства, свободи.

У $\frac{4702590100-051}{M214(04)-88}$ КУ—№8—410—1988 ББК 84Ук1
У1

